

*Булкат М. С.,**доктор юридичних наук, доцент,
завідувач сектору претензійно-позовної роботи
департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду;
доцент кафедри цивільного, господарського, адміністративного права
та правоохоронної діяльності
Інституту права та суспільних відносин
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»*

ДЕЯКІ МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ДОКТРИНАЛЬНИХ ПОЛОЖЕНЬ ЩОДО РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Анотація. У статті окреслено методологічні особливості аналізу доктринальних положень щодо розвитку адміністративного права України. Запропоновано методологію, яка ґрунтується на загальнотеоретичних прийомах. Окреслено принципи наукового пізнання, серед яких: принцип всебічності дослідження, історизму, комплексності. Вказано специфіку використання методу історіографічного аналізу. Визначено переваги використання суб'єктного та конкретного-визначеного підходів до вивчення наукового матеріалу. Встановлено переваги праксеологічного підходу до вивчення історіографії положень про розвиток адміністративного права України. В його основі – твердження, що стрижнем наукових розумінь є динаміка положень, запропонованих громадськими та культурними діячами, науковцями та викладачами. Розвиток вітчизняної доктрини не завжди співпадав з державно-правовою практикою, однак на всіх етапах перебував у західноєвропейському контексті. Практикологічний підхід в межах історіографічного методу передбачає фіксацію на фактичній людській діяльності щодо формування автентичних вітчизняних положень. Це значно розширює доктринальні межі, порівняно з традиційними підходами. Описано специфіку кроссекторального методу дослідження. Вказано на провідну роль прогностичної функції права. Відзначено, що вироблення гіпотез розвитку держави і права, державно-правових явищ є її практичною реалізацією. Гіпотези групуються у тенденції розвитку і мають виняткове значення, адже дозволяють оцінити полотно державотворення у натуральному масштабі, послідовно, без ривків і перепадів будувати процес державно-правового регулювання суспільних відносин, своєчасно оновлювати законодавство і усувати протиріччя. Розгорнуто логічно вибудований концепт дослідження положень про розвиток адміністративного права: від природи трансформаційних процесів, концептуального вектора розвитку до тенденцій поступу загальних засадничих внутрішньогалузевих положень та внутрішньодиференціальних тенденцій, розвитку основних складових, стану практичного впровадження наукових напрацювань.

Ключові слова: доктринальні положення, розвиток адміністративного права, історіографічний аналіз, праксеологічний підхід, кроссекторальний метод, прогностична функція права.

Постановка проблеми. Адміністративне право наповнює всю правову матерію суспільства. Практично неможливо знай-

ти важливі суспільні відносини, які б не врегульовувалися певною мірою нормами адміністративного права [2, с. 24].

Адміністративне право є фундаментальною (базовою) галуззю права. Воно є юридично первісним, формує правові режими інших галузей права, містить правовий матеріал, який використовується при формуванні методів правового регулювання інших галузей права [28, с. 41].

Для розуміння правової природи трансформаційного процесу, в якому перебуває адміністративне право України, основного вектора розвитку, тенденцій у визначенні засадничих внутрішньогалузевих та внутрішньодиференціальних положень, основних понять та спеціальних визначень адміністративного права – первинним є осягнення доктринальних положень, які їх формують.

Стан дослідження. На рівні спеціалізованих досліджень вивчалось становлення норм адміністративного права, які діяли на українських землях в різні періоди [див., наприклад, 10; 38; 56], а також процес європеїзації сучасного українського права [див., наприклад, 50; 61].

У сучасній вітчизняній адміністративно-правовій доктрині пропонується періодизація його розвитку: часи Київської Русі та Галицько-Волинського королівства; литовсько-польська доба; козацько-гетьманська доба; період з кінця XIX ст. до 1917 р.; період Української народної республіки (1917–1920 рр.); радянський період; період відновлення незалежності України [див., наприклад, 17; 44].

Що ж стосується спеціалізованих знань про розвиток адміністративного права, зазвичай у підручниках коротко окреслено положення про виникнення науки адміністративного права з положень камералізму, меркантилізму, поліцейського права тощо. Найбільш повно розвиток адміністративного права описано в академічному курсі за редакцією корифея сучасного українського адміністративного права – В. Авер'янова [1, с. 15–40].

Мета. Варто приділити увагу положенням про автентичні особливості вітчизняної доктрини адміністративного права (тяглість практики, специфіку історіографії) та контекстуальне співвідношення з західноєвропейською доктриною. Для дослідження слід сформувати методологію.

Виклад основного матеріалу. Загальнотеоретичні прийоми. Як влучно почали відоме «Введення в філософію» Р. Швепле і А. Шварц – «Теорія суха...» [63], але без неї науковий розвиток і плин наукової думки – неможливі.

Першоджерелом будь-якого навчання і дослідження є інструментарій загальнотеоретичних наук, класичні прийоми. Вони описані П. Рабіновичем щодо трансформації методології вітчизняного правознавства, категорій і законів діалектики [див., наприклад, 45; 46; 48]. Також слід врахувати науковий доробок М. Козюбри із проблематики поняття і структури методології юридичної науки [див., наприклад, 29]. Врахувати здобутки підходу А. Машкова до загальних проблем методології юридичної науки [див., наприклад, 36; 37]. Слід послуговуватись фундаментальними положеннями щодо методів наукового пізнання, сформульованими О. Зайчуком, В. Лемаком, Н. Оніщенко, О. Петришиним, М. Цвіком [див., наприклад, 15; 16; 34; 52].

На всіх етапах варто звертатися з положеннями щодо об'єктивної зумовленості обраних методів дослідження його предметом. Як вказав П. Рабінович, саме предмет дослідження (тобто окремий різновид закономірностей об'єкта дослідження) «веде» за собою дослідницький метод, визначає межі його придатності. Варто відмітити і спрямованість на встановлення єдиної істини, вірогідність якої можна довести й перевірити за допомогою певного об'єктивного критерію. П. Рабінович ствердив, що стосовно кожного суспільства, кожної соціальної групи, кожної людини істинні оціночні знання будуть мати тільки один – незмінний, неспростовний – зміст. Отже, об'єктивна істина, яку «прив'язано» до конкретного суб'єкта соціуму, буде тільки єдиною, однозначною. Неодмінним показником прийнятності, евристичності дослідницького підходу (та й методу) залишається його спроможність виявити, розкрити соціальну сутність досліджуваних явищ, здатність задовольняти потреби, інтереси соціально неоднорідного суспільства [49, с. 13–20].

Окреслюючи загальні засади історіографічного аналізу доктринальних положень щодо розвитку адміністративного права України, слід мати на увазі їх мультидисциплінарність та зв'язок з методологічною доктриною демократичної, правової держави.

Метод історіографічного аналізу. Для вивчення доктрини дієвим є метод історіографічного аналізу. Важливим етапом творення його алгоритму є встановлення таких параметрів: доктринальні межі окресленого історіографічного предмета (наприклад, наукова складова – наукові праці; нормативна складова – законодавство); хронологічні межі, тобто визначення темпоральних характеристик історіографічного аналізу (наприклад, наукові праці конкретного історичного періоду); географічні межі тощо [7, с. 11].

Наступним етапом формування алгоритму історіографічного аналізу є визначення підходів та прийомів вивчення наукового матеріалу, його систематизації та формування результатів, а також узагальнення висновків. Умовно їх можна сформулювати так:

– суб'єктний підхід – вивчення поступу конкретного наукового питання крізь призму поглядів, підходів, гіпотез, концепцій, теорій визначених науковців, які, відповідно до авторського бачення, зробили суттєвий внесок у його розвиток;

– конкретно-визначений підхід – вивчення поступу наукового питання крізь призму наукових досліджень або інших джерел (конкретно визначених форм), у яких, на думку автора, викладено наукові результати, найбільш значущі для подальшого розвитку положень відповідного питання.

Кожен із зазначених підходів має свої переваги і недоліки. Так, підхід «суб'єктної історіографії» дає можливість приділи-

ти належну увагу знаковим поглядам, які не сформували досліджень у формальному розумінні, однак їх тлумачення були відомі у той чи інший спосіб (через листи, життєописи тощо) і справили суттєвий вплив на розвиток доктрини відповідного питання, стали її важливою складовою. У свою чергу, підхід «історіографії форм» дає можливість врахувати ті наукові дослідження, авторство яких невідоме.

З огляду на це варто зауважити, що під час проведення методологічних узагальнень, таких, як окреслення основних положень доктрини щодо розвитку адміністративного права, обидва зазначені підходи варто поєднати і комплексно використовувати переваги кожного з них.

Значну роль у методології історіографічного аналізу відведено «класичним» принципам наукового пізнання, серед яких:

– принцип всебічності дослідження, основний зміст якого полягає в забезпеченні аналізу положень різних наукових галузей, у взаємозв'язках і взаємодії з якими перебувають положення адміністративного права. Він дає змогу «контролювати» повноту і всебічність дослідження та опосередковує врахування усіх аспектів, що формують загальне бачення процесів розвитку адміністративного права. Йдеться також про багатоаспектність, яка полягає у застосуванні плюралістичного підходу. Завдяки цьому в окресленій структурі положень щодо розвитку адміністративного права враховано підходи різних наукових сфер, неоднакові уявлення про походження, сутність, структуру, шляхи розвитку тощо. Адаже однобічне сприйняття предмета дослідження може призвести до неповних висновків;

– принцип історизму, який полягає у дослідженні положень адміністративного права у процесі їх розвитку та історичному взаємозв'язку, не лише з точки зору сучасного стану. В цьому контексті слід зацентувати увагу на важливості усвідомлення основних факторів становлення та розвитку положень адміністративного права в різних державах та періодах, вивчення яких дозволяє проаналізувати еволюційні перетворення;

– принцип комплексності, який полягає у вивченні основних тенденцій розвитку адміністративного права з урахуванням вітчизняної практики державотворення.

Праксеологічний підхід. Висхідними положеннями щодо сучасного концептуального вектора розвитку адміністративного права, безперечно, є ті, що визначають демократичну, правову державу, її функціональні спрямування тощо. Стрижнем поступу наукових розумін є динаміка доктрини. Про це часто говорять не лише теоретики права і держави, а й адміністративісти [див., наприклад, 18, с. 39]. Динаміка вітчизняної доктрини не завжди співпала з державно-правовою практикою, однак на всіх етапах розвитку перебувала у західноєвропейському контексті. Праксеологічний підхід в межах історіографічного методу передбачає фіксацію на фактичній людській діяльності щодо формування вітчизняних положень. Це значно розширює доктринальні межі, порівняно з традиційними підходами.

Появу терміна «праксеологія» часто приписують Луї Бурдо, французькому автору класифікації наук, який писав у роботі 1882 р. «Теорії наук: Інтегрований план науки»: «Через подвійну природу спеціальності та спільності ці знання мають бути предметом окремої науки. Деякі частини вивчалися протягом тривалого часу, тому що такі дослідження, в яких людина могла бути основним предметом, завжди становили найбільший інтерес. Фізіологія, гігієна, медицина, психологія, історія тварин, історія людства, політична економія, мораль та ін.

є фрагментами науки, яку ми хотіли б створити, але фрагменти, розкидані та неузгоджені, досі залишалися лише частинами окремих наук. Їх слід об'єднати в одне ціле, щоб наголосити на порядку цілого та його єдності. Тепер у вас є наука, досі безіменна, яку ми пропонуємо називати «Праксеологією» (від лат. дія)» [62]. Метод дослідження діяльнісного вкладу в доктрину є суттєвою опорою саме у випадках, коли доктрина і практика розвивались у відриві одна від одної.

Кроссекторальний метод. Варто звернути увагу, що генезу адміністративної практики вивчають в межах курсу та наукової дисципліни «Історії права та держави України» [див., наприклад, 6; 20; 54; 58], а також у спеціалізованих наукових дослідженнях [див., наприклад, 44; 54]. Історію розвитку державності – в межах «Історії розвитку права та держави зарубіжних країн» [див., наприклад, 5; 11; 14; 22; 33; 35], а загальну історіографію – в «Історії вчень про право та державу» [див., наприклад, 21; 30; 39; 40; 42; 53; 59; 60], «Філософії права» [див., наприклад, 3; 47; 55], «Історії економічних вчень» [див., наприклад, 19; 23; 41; 43], «Історії політичних вчень» [див., наприклад, 4; 26; 31] тощо. Окремі знання про розвиток науки адміністративного права, як правило, окреслено в змісті базової дисципліни адміністративного блоку – «Адміністративне право України».

Важливо скористатись перевагами кроссекторального методу аналізу та узагальнення цих знань. Основною метою цього історіографічного аналізу є формулювання контекстуальних особливостей розвитку вітчизняної доктрини адміністративного права. Головною з них є автентичність вітчизняних адміністративних положень, попри спорідненість із західноєвропейською доктриною. А також тяглість в історичній практиці. Як влучно відмітив Б. Сушинський: «Від нас, українців, можна відняти лише завойовані та освоєні нашими предками території, однак ніхто не здатен відняти від нас часові та етнопросторові пласти мечами княжими та шаблями козацькими викресаної Української Історії» [51, с. 8]. У цьому контексті слід звернутись до положень українських державних діячів та науковців. Довгий час примаг науки адміністративного права періоду радянської окупації концентрував нашу увагу на вибіркових положеннях про державу-управління. Тоді як вклад у доктрину держави, державної влади, адміністративного права плеяди вітчизняних науковців і громадських діячів, значення їх праць в контексті розвитку української державності, залишалися поза контекстом змісту відповідних навчальних дисциплін. Ці положення вивчаються в межах наукових сфер і навчальних дисциплін з «Історії української літератури» [див., наприклад, 12], «Історії української культури» [див., наприклад, 9; 27; 57], «Історії педагогіки» [див., наприклад, 24; 25].

У процесі аналізу сучасної історіографії для виокремлення актуальних тенденцій розвитку вітчизняної доктрини, також існує ряд особливостей. Оскільки практика основних складових адміністративного права за своєю правовою природою є продуктом системної взаємодії демократичної, правової держави і громадянського суспільства, важливе значення для їх розуміння мають наукові положення політологічної [див., наприклад, 13; 32] та соціологічної наукових сфер, особливо у контексті формування громадянського суспільства.

Ще одним важливим аспектом під час окреслення доктринальних положень щодо розвитку адміністративного права є своєрідна специфіка вітчизняної юридичної науки. Значну

кількість понять адміністративного права опрацьовано в межах спеціальності «державне управління». Ці положення, де-факто, спираються на доктрину адміністративного права. Можна констатувати нетривіальний розвиток вітчизняної юридичної науки. Логічним наслідком є урахування під час історіографічного аналізу результатів наукових робіт різних наукових спеціальностей.

Значимими для осягнення новел у багатьох складових адміністративного права є концепти адміністрування в економіці та господарському секторі. Як своєрідний індикатор рівня розвитку та діяльності суспільства у демократичній, правовій державі, вони є верифікаційними щодо процесів якісного переходу в нашій державі від адміністративно-командної парадигми до партнерської взаємодії громадянського суспільства і демократичної, правової держави в площині адміністративного права.

Прогностична функція. Вироблення гіпотез розвитку держави і права, державно-правових явищ є практичною реалізацією прогностичної функції права. Вони групуються у тенденції розвитку і мають виняткове значення, адже дозволяють оцінити полотно державотворення у натуральному масштабі, послідовно, без ривків і перепадів будувати процес державно-правового регулювання суспільних відносин, своєчасно оновлювати законодавство і усувати протиріччя.

Питання варіативності тенденцій розвитку адміністративного права обумовлене загальною мінливістю природи складних понять у період трансформаційних перетворень, які відбуваються у нашій державі та світовій практиці.

Історія суспільного поступу свідчить, що функціональним змінам у державному адмініструванні не завжди передували результати відповідних спеціалізованих досліджень. Подекуди наукові положення знаходились у паралельному поступі з державно-правовою практикою, а іноді закріплювали існуючі реалії постфактум. Такий стан речей щоразу порушував логічний баланс в алгоритмі «теоретична розробка та обґрунтування наукових положень – законодавче закріплення – практичне впровадження». У зазначеного явища є дві сторони: з одного боку, розвиток практики у відриві від науково обґрунтованих положень нагадує пошуки у пітьмі. Так, не можна прогнозувати: де закінчатися пошуки і чи матимуть вони результат взагалі. З іншого боку, процес формування наукових положень ознаменований поліваріативністю наукових поглядів, підходів, бачень проблеми, плюралізмом пропозицій та очікуваних результатів. Не можна однозначно стверджувати про «правильність» тієї чи іншої обґрунтованої наукової позиції, що породжує проблему вибору під час практичної реалізації [8, с. 4].

Висновки. Із урахуванням зазначених особливостей слід розгорнути логічно вибудований концепт автентичної структури положень про розвиток адміністративного права: від природи трансформаційних процесів, концептуального вектора розвитку до тенденцій поступу загальних засадничих внутрішньогалузевих положень та внутрішньодиференціальних тенденцій, розвитку основних складових, стану практичного впровадження наукових напрацювань.

Література:

1. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. У 2 т. Т. 1 Загальна частина / ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). Київ : Видавництво «Юридична думка», 2004. 584 с.
2. Адміністративне право України. Повний курс / В. Галуцько, П. Діхтєвський, О. Кузьменко, О. Гулак та ін. ; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Вид. 3-тє. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 584 с.

3. Александрова О.С., Горбань О.В., Мартич Р.В. Філософія права : навчально-методичний посібник. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2020. 126 с.
4. Безродний С.Ф., Уткін О.І. Історія політичних вчень : навчальний посібник. Київ : ВД «Професіонал», 2006. 432 с.
5. Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн : навч. посібник. 2-е вид., перероб. й доп. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 730 с.
6. Боярська З.І. Історія держави і права України : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2001. 280 с.
7. Булгат М.С. Історичний поступ наукової складової доктрини судової влади. *The development of legal sciences: problems and solutions* : proceedings of the International scientific-practical Conference (April 27–28). Kaunas : Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2018. P. 10–13.
8. Булгат М.С. Теоретико-правові питання зовнішніх функцій сучасної держави : монографія. Київ : Логос, 2014. 180 с.
9. Висоцький О.Ю. Історія української культури : навчальний посібник. Дніпропетровськ : НМетАУ, 2009. 130 с.
10. Гриценко І.С. Становлення і розвиток наукових поглядів на основні інститути вітчизняного адміністративного права : монографія. Київ : Вид-во Київськ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, 2007. 335 с.
11. Грубінко А.В. Історія держави і права зарубіжних країн : навчальний посібник. Тернопіль, 2010. 392 с.
12. Грушевський М. Історія української літератури в 6 т. URL: <http://litopys.org.ua/hrushukr/hrushe.htm> (дата звернення: 26.06.2023).
13. Державотворення і правотворення в Україні: (досвід, проблеми, перспективи) / Ю.С. Шемшученко, О.В. Скрипнюк, І.О. Кресіна та ін. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 656 с.
14. Джужа О.М. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навчальний посібник. 2012. URL: <https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/idp/NP-IDP-ZK.pdf> (дата звернення: 23.04.2023).
15. Загальна теорія держави і права (основні поняття, категорії, правові конструкції та наукові концепції) : навч. посіб. / за ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 400 с.
16. Загальна теорія держави і права : підруч. для студентів вищих юрид. навч. закладів / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін. ; за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. Харків : Право. 2010. 584 с.
17. Західноруське право: дослідження і дослідники / відп. ред. І.Б. Усенко. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2000. 160 с.
18. Зозуля І.В. Поняття влади в адміністративному праві. *Сучасні проблеми адміністративного права та процесу* : тези доп. учасників Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 черв. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, каф. адмін. права і процесу ф-ту № 3. Харків, 2017. С. 39–41.
19. Золотих І.Б. Історія економічних вчень : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 186 с.
20. Іванов В.М. Історія держави і права України : підручник. Київ : МАУП, 2007. 552 с.
21. Історія вчень про державу і право : посібник для підготовки до іспитів / О.І. Осауленко, А.О. Осауленко, В.К. Гіжевський. Київ : ФОП Ліпкан О.С., 2010. 196 с.
22. Історія держави і права зарубіжних країн : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.М. Бандурки. Харків : Майдан, 2020. 618 с.
23. Історія економічних вчень : підручник / за ред. В.М. Тарасевича, Ю.Є. Петруні. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 352 с.
24. Історія педагогіки / за ред. проф. М.В. Левківського, докт. пед. наук О.А. Дубасенюк. Житомир : Житомирський державний педагогічний університет, 1999. 336 с.
25. Історія педагогіки : навчальний посібник для студентів ЗВО / Л.В. Задорожна-Княгиницька. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 364 с.
26. Історія політичних і правових вчень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.П. Марчук, Г.В. Марчук. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 480 с.
27. Історія української культури : курс лекцій / під заг. ред. доктора історичних наук С.О. Костилюєвої. Київ : ІВЦ «Видавництво «Політехніка», 2010. 334 с.
28. Коваленко Л.П. Деякі проблеми адміністративного права як галузі права. *Сучасні проблеми адміністративного права та процесу* : тези доп. учасників Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 черв. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, каф. адмін. права і процесу ф-ту № 3. Харків, 2017. 295 с.
29. Козюбра М.І. Праворозуміння: поняття, типи та рівні. *Право України*. 2010. № 4. С. 10–21.
30. Кормич А.І. Історія вчень про державу і право : навч. посібник. Київ : Правова єдність, 2009. 312 с.
31. Кормич А.І. Історія політичних вчень : навчально-методичний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / А.І. Кормич, Т.М. Краснопольська ; НУ «ОЮА» ; каф. політ. теор. Одеса, 2022. 126 с.
32. Кресіна І.О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: (Етнополітологічний аналіз) : монографія. Київ : Вища школа, 1998. 392 с.
33. Кузьминець О.В., Дурнов Є.С., Сокур Ю.В. Історія держави та права зарубіжних країн (схеми, коментарі, термінологічний словник) : навч. посібник. Київ, 2012. 242 с.
34. Лемак В.В. Загальна теорія держави і права : навчальний посібник. Ужгород : ПП «Медіум», 2003. 251 с.
35. Макачук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн : навчальний посібник. Київ : Атіка, 2001. 592 с.
36. Машков А.Д. Проблеми теорії держави і права. Основи : курс лекцій. Київ : К.І.С., 2008. 470 с.
37. Машков А.Д. Теорія держави і права : підручник. Київ : Дакор, 2015. 270 с.
38. Мельник Р.С. Система адміністративного права України : автореф. дис. ... докт. юрид. наук. Харків, 2010. 31 с.
39. Мироненко О.М., Горбатенко В.П. Історія вчень про державу і право : навч. посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2010. 456 с.
40. Мірошніченко М.І., Мірошніченко В.І. Історія вчень про державу і право : навч. посіб. Київ : Атіка, 2007. 224 с.
41. Мочерний С.В. Основи економічних знань : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2001. 312 с.
42. Орленко В.В. Історія вчень про державу та право : навч. посібник. Київ : Вид. Паливода А.В., 2007. 204 с.
43. Пармаклі Д.М. Історія економічних вчень : навчальний посібник / Д.М. Пармаклі, С.В. Філіппова, Н.А. Добрянська. Одеса, 2018. 113 с.
44. Правовий звичай як джерело українського права IX–XIX ст. / за ред. І.Б. Усенка. Київ : Наукова думка, 280 с.
45. Рабінович П.М. Категорії та закони діалектики – актуальний інструмент сучасного правопізнання (за матеріалами практики Страсбурзького суду). *Вісник Академії правових наук України*. 2009. № 4(59). С. 8–19.
46. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посіб. 5-е вид. зі змінами. Київ : Атіка, 2001. 176 с.
47. Рабінович П.М. Основи теорії та філософії права : навч. посібник. Львів : Видавництво ЛЮБФ «Медицина і право», 2021. 256 с.
48. Рабінович П.М. Проблеми трансформації методології вітчизняного правознавства: досягнення, втрати, перспективи. *Вісник Академії правових наук України*. 2002. № 4. С. 3–8.
49. Рабінович П. Філософія права: деякі «вічнозелені» наукознавчі сюжети. *Право України*. 2011. № 8. С. 13–20.

50. Радишевська О.Р. Європеїзація адміністративного права України: питання теорії та практики : дис. ... докт. юрид. наук. Київ, 2021. 555 с.
51. Сушинський Б.І. Князі та полководці Стародавньої України. Одеса : Видавничий дім «ЯВФ», 2005. 512 с.
52. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / за ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 688 с.
53. Трофанчук Г.І. Історія вчень про державу і право : навч. посіб. Київ : Магістр-XXI сторіччя, 2005. 256 с.
54. Усенко І.Б. Історія держави і права України як наукова дисципліна / редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. *Енциклопедія історії України*. У 10 т. Київ : Наукова думка, 2005. Т. 3. 672 с.
55. Філософія права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О.Г. Данильян, О.П. Дзьобань, С.І. Максимов та ін. / за ред. докт. філос. наук, проф. О.Г. Данильяна. Харків : Право, 2009. 208 с.
56. Харитова О.І. Адміністративно-правові відносини: концептуальні засади та правова природа : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2004. 36 с.
57. Шабанова Ю.О., Тарасова Н.Ю., Дичковська О.Я. Історія української культури : навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання. Дніпро, 2012. 141 с.
58. Шевченко А.Є. Історія держави і права України : навчально-методичний посібник / А.Є. Шевченко, С.В. Кудін. Вінниця : ТОВ «Твори», 2020. 688 с.
59. Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових вчень : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 464 с.
60. Шульженко Ф.П., Андрусак Т.Г. Історія політичних і правових вчень. Київ : Юрінком Інтер, 2001. 304 с.
61. Юринець Ю.Л. Європеїзація адміністративного права України у сфері охорони культурних прав громадян : дис. ... докт. юрид. наук. Київ, 2016. 720 с.
62. Bourdeau L. *Theorie des sciences: plan de science integrale*. T. 1. Librairie Germer Bailliere et Cie. 1882. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Théorie_des_sciences.html?id=sVTXzweEACAAJ&redir_esc=y (дата звернення: 27.05.2023).
63. Schwarz A.A. and Schweppe P.R. *Anleitung zum Philosophieren. Selber denken leicht gemacht*. German Edition. 2002. URL: <https://www.abebooks.co.uk/9783776622744/Anleitung-Philosophieren-Selber-denken-leicht-3776622741/plp> (дата звернення: 27.05.2023).

Bulkat M. Methodological features of the analysis of doctrinal provisions regarding the development of administrative law of Ukraine

Summary. The article outlines the methodological features of the analysis of doctrinal provisions on the development of the administrative law of Ukraine. A methodology based on general theoretical techniques is proposed. The principles of scientific knowledge are outlined, including: the principle of research comprehensiveness, historicism, and complexity. The specifics of using the historiographical analysis method are indicated. The advantages of using subjective and specific-defined approaches to the study of scientific material are determined. The advantages of the praxeological approach to the study of the historiography of provisions on the development of the administrative law of Ukraine have been established. It is based on the statement that the core of scientific understanding is the dynamics of the provisions proposed by public and cultural figures, scientists and teachers. The development of the national doctrine did not always coincide with state legal practice, but at all stages it was in the Western European context. The praxeological approach within the framework of the historiographical method involves a fixation on actual human activity regarding the formation of authentic national provisions. This significantly expands the doctrinal boundaries compared to traditional approaches. The specifics of the cross-sectional research method are described. The leading role of the prognostic function of law is indicated. It was noted that the development of hypotheses for the development of the state and law, state-legal phenomena is its practical implementation. Hypotheses are grouped into development trends and are of exceptional importance, because they allow us to assess the fabric of state formation on a natural scale, build the process of state-legal regulation of social relations consistently, without jerks and transitions, update legislation in a timely manner and eliminate contradictions. The concept of the study of provisions on the development of administrative law is elaborated and logically developed: from the nature of transformational processes, the conceptual vector of development to the progress trends of general fundamental intra-branch provisions and intra-differential trends, the development of the main components, the state of practical implementation of scientific developments.

Key words: doctrinal provisions, development of administrative law, historiographical analysis, praxeological approach, cross-sectoral method, prognostic function of law.